

El poblat de la primera edat del ferro (segles VIII-VIaC) de Sebes i el seu entorn ambiental durant la protohistòria

Pau Olmos Benlloch¹ - David Montanero Vico²

¹Institut Català d'Arqueologia Clàssica - ²Universitat de Barcelona

Vista general del poblat ibèric de Sebes.

INTRODUCCIÓ

El jaciment arqueològic de Sebes és un petit poblat d'aproximadament 2.000 m², que s'assenta sobre una elevació de 55 metres sobre l'Ebre, formada per dipòsits de margues i conglomerats calcaris, tot just en la sortida natural del barranc de Sant Joan cap al riu.

La importància d'aquest assentament rau en el fet de la seva situació privilegiada de control territorial de la via de pas natural cap a les terres de ponent. Aquesta posició estratègica és la que va portar a instal·lar-se aquí una comunitat del bronze final-primera edat del ferro (segle VII aC).

Les excavacions portades a terme per la Universitat de Barcelona durant els anys 2005 i 2006 han permès definir la morfologia d'aquest

petit assentament. El poblat ocupava la part alta i els vessants del turó, on es disposaven tot un seguit d'habitacions adossades, i que estaven delimitades per una doble línia de muralles. Les parets de les cases estaven construïdes amb pedra, i es conserven fins a una alçada màxima de 2,5 m. La datació de la construcció de l'hàbitat ve determinada per la recuperació d'abundant ceràmica feta a mà, i per la presència de fragments d'àmfora a torn fenícia (procedents del sud de la Península Ibèrica) que remetien a una cronologia de la segona meitat del segle VII aC. Després d'un breu període d'ocupació, el poblat hauria estat abandonat de manera pacífica, ja que no s'han documentat restes d'una destrucció violenta, cap a finals del segle VII o inicis del VI aC.

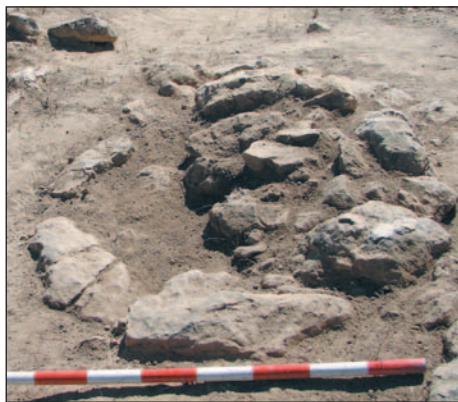
A l'extrem sud de la terrassa de l'assentament trobem la necròpolis o cementiri del poblat, que està en molt bon estat de conservació. El ritual funerari de l'època consistia a incinerar el difunt i dipositar les restes òssies i cendres dins una urna de ceràmica que després era enterrada en una cavitat, a vegades acompanyada d'ofrenes, i delimitada amb anelles de pedres. Al jaciment de Sebes hem pogut excavar fins al moment una sepultura que correspon a aquestes característiques: l'enterrament estava format per un túmul circular delimitat per dues anelles concèntriques de pedres, que delimiten un retall on es col·loca l'urna de ceràmica a mà amb la seva tapadora sota una llosa plana.

A conseqüència del gran valor estratègic de l'elevació, aquesta ha estat reocupada al llarg de la història. Amb posterioritat a l'abandonament del poblat, es va establir als peus del turó un assentament d'època ibèrica, identificat de moment únicament per un important escampall de fragments ceràmics. Posterior-

ment hi trobem una petita ocupació d'època medieval a l'extrem sud-oest de la terrassa i, en darrera instància, aquest espai va esdevenir durant la Guerra Civil un atrinxerament defensiu relacionat amb la batalla de l'Ebre de 1938.

Ens trobem en una zona on augmenta la població durant el primer ferro, la qual cosa es caracteritza per la presència de petits assentaments a tocar del riu Ebre, coincidint amb l'important volum de mercaderies fenícies. Aquest és el cas del poblat i la necròpolis dels Castellons localitzada també a la població de Flix, els assentaments del barranc de Sant Antoni i barranc de Gàfols a Ginestar, o la necròpolis de Santa Madrona a Riba-roja d'Ebre.

Actualment disposem de pocs estudis mediambientals centrats a la zona de la Ribera d'Ebre que ens permetin reconstruir el paisatge i les explotacions forestals de l'assentament durant el seu moment d'ocupació. Un tipus d'anàlisi que pot permetre conèixer les principals espècies arbòries presents a l'àrea immediata del jaciment és l'estudi pol·línic; la recollida controlada de mostres de pol·len ens permetria, per tant, mostrar una evolució de la flora de la regió. Els estudis de pol·len de què disposem corresponen a la zona del Baix Ebre i el Baix Penedès, i mostren una sèrie de trets comuns a ambdues àrees dintre d'aquesta cronologia. Això ens porta a pensar que a la nostra zona podríem tenir una dinàmica semblant. Als estudis observem com, aproximadament en el moment de

Túmul circular excavat a la necròpolis.

construcció del poblat de Sebes, es produeix a la zona un augment significatiu de la presència de pi, mentre que es dona un descens considerable de la presència de roure. Aquest fet respon a una acció antròpica relacionada amb l'augment demogràfic que es produeix a la regió durant el bronze final, i al tipus d'economia principalment agropecuària d'aquestes comunitats.

El paisatge característic de la zona en el moment anterior a l'establiment del poblat de Sebes seria el format pel bosc de ribera, amb boscos mixtos mediterranis d'alzinar, roure i avellaner. Posteriorment, un cop establert l'assentament, la contínua pressió demogràfica a la zona produirà una major explotació dels recursos que provocarà que aquest paisatge característic sigui progressivament substituït per espècies colonitzadores com el pi, i altres espècies de transició que marquen, de la mateixa forma, l'actuació de l'home sobre l'entorn, com seria el cas de la vegetació de matoll i de garriga.

El procés de desforestació anirà en augment, produït per l'ampliació dels camps de conreu, basats principalment en l'explotació de productes bàsics per l'alimentació, com poden ser els cereals (blat i ordi) i algunes lleguminoses com les llenties. La dieta es complementava amb la recol·lecció de fruits silvestres com és el cas de les figues o les glans.

Durant l'excavació de les habitacions del poblat s'han recollit restes òssies dels animals consumits, gràcies a les quals sabem que practiquen la ramaderia, tenint cura de

petits grups d'animals domèstics com cabres i ovelles, molt apreciats pels productes obtinguts com la llet o la llana. També s'han trobat restes d'altres animals, amb una representació molt menys important, cas dels bòvids i el porc. La cacera era una activitat molt estesa en les societats d'aquesta època; a Sebes també han aparegut restes de cérvol i llebres. Probablement, el senglar també es caçava, encara que no ha estat possible distingir entre les restes òssies d'aquest i les del porc.

La nostra recerca es centrarà en el futur en la delimitació i excavació de la necròpolis que, gràcies al seu bon estat de conservació, ens permetrà apropar-nos als rituals funeraris, atorgar cronologies més precises i plantejar estudis demogràfics regionals. En segon lloc, la nostra intenció és excavar la zona ocupada en època ibèrica i definir les característiques d'aquest assentament. La finalitat última del nostre projecte serà la consolidació, adaptació i museïtzació de les restes arqueològiques, per tal de configurar un espai arqueològic integrat dins de la Reserva Natural de Sebes.

BIBLIOGRAFIA

- D.D.A.A., *Il·lervavònia: fulls d'arqueologia*, Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, 1, Flix, 2000.
- D.D.A.A., *I Jornades d'Arqueologia. Ibers a l'Ebre: recerca i interpretació*, Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, 3, Flix, 2002.
- DÍLOLI, J., *La Il·lervavònia*, Dertosa, 38, Tortosa, 1991.
- NOGUERA, J., *Ibers a l'Ebre*, Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix, 2002.
- SANMARTÍ, J. i SANTACANA, J., *Els ibers del nord*, Rafel Dalmau, Barcelona, 2005.